

FEKETE I. ALFONZ

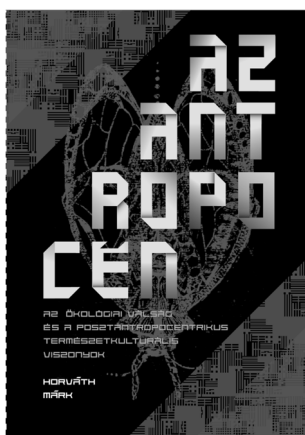
Újabb repülés a Föld nevű bolygó felett

HORVÁTH MÁRK: AZ ANTROPOCÉN.
AZ ÖKOLÓGIAI VÁLSÁG ÉS
A POSZTANTROPOCENTRIKUS
TERMÉSZETKULTURÁLIS VISZONYOK

Az elmúlt öt év során a kortárs filozófia, kultúratudományok és művészetelmélet magyar recepciója, értése és elérhetősége megváltozott. Erre az időszakra tehető az antropocén fogalmának belépése is a magyar tudományos diskurzusba, ottani térnyerése és kiszivárgása. Megjelenése az intézményesített irodalom azon szegmenseiben volt tetten érhető, amelynek képviselői magukévá tudták tenni új megközelítések és megszólalási módok formájában, gazdagítva ezzel a kortárs magyar irodalmat. Ugyanakkor továbbra is érezhető, hogy valójában még mindig egy adott társadalmi réteg sajátja mindez, azonban az antropocén egy olyan kezdeményezésnek bizonyulhat(na), ami megszabadul ettől a sajátosságtól és további célcsoportokat is igyekezhetne megnyerni magának. Fontosságát és aktuális mivoltát vitatni felesleges, noha elkerülhetetlen egy összetett, összeszedett és alaposan kidolgozott értelmezési keret, ami vezeti a gondolatot, kérdések feltételére sarkall, és példákon keresztül illusztrálja elméleti megállapításait, ezzel rávilágítva a vizsgált probléma súlyára. Ezt ígéri a Prae Kiadónál megjelent Horváth Márk *Az antropocén* című könyve.

Horváth Márk a kortárs magyar filozófia, kultúratudományok és művészetelmélet egyik lankadatlan tudástermelője. Tagja a Poli-p csoportosulásnak – fiatal kutatók és művészek, akik a kortárs filozófia, kultúratudományok és művészetelmélet poszthumanista vonulataihoz kapcsolódnak –, valamint az Absentology nevű műhelynek, amit Lovász Ádámmal közösen vezetnek. Szövegei megtalálhatóak magyar és külföldi médiumokban, legyen szó olyanokról, mint az *ELLE* vagy akár az *Új Művészet*. Érdeklődési horizontja borzasztóan széles, munkabírása, íróársával, Lovász

Prae.hu
Budapest, 2021
415 oldal, 3990 Ft

2022. május

Ádámmal együtt, mindenképpen egyedülálló. Az *antropocén* nem érkezett légüres térbe. Horváth Lovász Ádámmal és Nemes Z. Márióval *A poszthumanizmus változatai. Ember, embertelen és ember utáni* 2019-es kötetet jegyzik, valamint a szintén 2019-es könyv Lovász Ádámmal és Losonc Márkkal írt *A valóság visszatérése. Spekulatív realizmusok és újrealizmus a kortárs filozófiában* címűt. Tehát egyfelől már adott egy magyar diskurzus, amely mintegy a *Prae* folyóirat 2017-es *Antropocén* számával kezdődően alakul, a kötet már egyszerre viszonyul ehhez, és igyekszik elhelyezni benne magát. A könyvben található *Bevezetés*ben egy kimerítő összefoglaló olvasható ezzel kapcsolatban. Másfelől, köszönhetően ennek a fáradhatatlan tudástermelésnek akár egyedül, akár íróársával, a Horváth Márk név szinte márkává vált, így adottá válik bizonyos szintű érdeklődés munkáival kapcsolatban.

A kötet mozgatórugója az antropocén fogalma. Ez a meghatározás egy olyan korszakot jelöl, ahol az ember a Földre gyakorolt hatásának példátlan megnövekedése és annak negatív következménye már tagadhatatlan. Az antropocén az ember számára egzisztenciális krízis. Horváth az emberi megértésen kívülre helyezi az erre tett kísérleteket, igyekszik összefoglalni és körülírni, még ha ez a rámutatás deficitese is tud lenni. Mégis a kötet fókuszában áll, aminek aztán alárendeli, általa láttatja, azon keresztül olvassa a dolgokat és jelenségeket. Ennek során szem előtt tartja, hogy minél inkább hangsúlyozza az értelmezési mező állandó mozgását és folyamatos változását. A téma hibriditása miatt az interdiszciplináris megközelítés szükségszerűnek hat, ezt a szerző két, vélelmezetten ellentétesnek értett szemszögből (természettudományok és humántudományok) tárgyalja, elemzi, majd mintegy szintetizálja, amikor az antropocén természetkulturális viszonyrendszerét tárja fel.

Horváth három nagy fejezetben vázolja fel olvasatát az antropocénnel kapcsolatban. Az elsőben többek között a fogalom természettudományos diszciplínák felőli értelmezésbeli változatait, változásait és a történeti keretet mutatja be. A második nagyobb részben a humántudományos megközelítésekre helyezi a fókuszot, valamint az ember felelőssége magával szemben és más nonhumán entitásokkal összefüggésben kerül középpontba. Az utolsó rész a fogalom esztétikai megközelítéseit (az antropocén művészet, az ökológia és a sötét ökológia) veszi számba, ami meglátásom szerint lehetett volna hangsúlyozottan kidolgozottabb, esettanulmányhoz közelítőbb.

A szerző remekül kontextualizál, elmond és rávilágít, ugyanakkor az időről időre felbukkanó összefüggések meglátásom szerint túlságosan rövidre vannak vágva, szétdaraboltak, és nem alkotnak olyan összefüggő gondolato(k)a)t, amelyből kirajzolód(hat)na egy markáns(abb), akár sajátosabb, megközelítés. Következétesen jelzi, melyik interpretációs mezőben fog mozogni, ez többnyire a tág antropocén-fogalom, a témérdek szempont felvázolása mellett nekem mégis hiányzott az egyéni olvasat unikalitása.

Noha se a kiadó, se a szerző nem pozicionálta annak, mégis egy alapokat lerakó, a témában elsődlegesen tájékozódási pontokat nyújtani akaró kötetként értelmeztem *Az antropocént*. Stilisztikai szempontból emiatt azt is vélelmeztem, hogy viszonylag egy könnyen olvasható, szinte kortárs angolszász szöveggel lesz dolgom. A könyv nem ilyen, sőt, témájának összetettségét nem tudja teljesen érthetővé tenni nyelvi bonyolultsága miatt. Emellett többször tapasztaltam azt, hogy a szöveg szinte sugallja a manifesztumi keretet/olvasatot, mert gyakran ismételi, aminek noha megvan a haszna, itt mégis inkább nehezíti a gördülékenységet és követhetőséget. Azért is emelem ki és teszem kérdésessé e két tulajdonságot, ahogyan a *Bevezetés*ben fogalmaz a szerző –

„önmagában is jól olvasható, egyfajta kézikönyvként is lapozható legyen” (12), mert ezeket a vállalásokat nem teljesíti maradéktalanul a kötet. Kétségtelenül ad egy értelmezési környezetet, hiánytalanul végigveszi azokat a pontokat, amelyeket egy ilyen szövegnek érintenie kell, azonban esetenként meglátásom szerint túlzottan részletes (ilyen a történeti kontextus, amelyet kétszer is leír, először felaprózva, majd egyben), összefüggéseinek illusztrálásakor darabos, és helyenként túlzottan támaszkodik a képes beszédre.

Mindezek dacára úgy gondolom, hogy Horváth Márk könyve értékes, hiánypótló kötet. Betekintést ad egy kurrens diskurzusba, amiről eddig az érdeklődők elsődlegesen idegen nyelvű szövegeket kellett, hogy olvassanak. Ellenben az a meglátásom, hogy többet nyert volna a könyv azon, ha felfejti és érthetőbben prezentálja tematikájának bonyolultságát és megközelíthetlenségét azzal, hogy egy világosabb és követhetőbb nyelvi regiszterben gondolkodik, mint amit választott. Mégsem gondolom, hogy ez a téma ne találna olvasókra. Egyfelől amiatt sem, mert nem légius térbe érkezik, és másfelől azért sem, mert Horváth Márk neve jelentéssé vált, mint fontos kortárs filozófia, kultúratudomány(ok) és művészetelmélet-tudás termelője.